

JAARVERSLAG

07/08

FORMAAT

WERKPLAATS VOOR PARTICIPATIEF DRAMA

T 010-452 40 45

F 010-452 54 65

E info@formaat.org

Westzeedijk 513

Rotterdam

WWW.FORMAAT.ORG

Formaat is een organisatie die werkt aan empowerment van mensen in een achterstandspositie, participatie van mensen die onvoldoende aan de samenleving deelnemen, bewustwording van mensen m.b.t. mensenrechten, grondrechten en waarden & normen en dialoog tussen burgers onderling c.q. tussen burgers en overheid. Formaat doet dit door middel van allerlei vormen van Participatief Drama.

JAARVERSLAG

07/08

VOORWOORD

In 2006 trad een nieuw bestuur van Formaat aan met een aantal ambities. De belangrijkste daarvan was dat het werk van de organisatie een duurzame basis zou krijgen. Participatief Drama heeft bewezen een grote impact te kunnen hebben, maar een blijvend effect is alleen mogelijk bij een continue investering. Dat betekende aan de ene kant dat de projecten nog nadrukkelijker een voor- en natraject moesten krijgen, wat alleen bereikt kan worden met meerjarige afspraken met partners in het veld. Aan de andere kant kan continuïteit alleen gewaarborgd worden door multiplicatie van de methodiek binnen de verschillende werkvelden waar Formaat optreedt. Een andere ambitie was meer aandacht voor ons werk in de media.

De ambities zijn in het voorjaar van 2008 vastgelegd in het Bedrijfsplan 2009-2012. Op de sleutelterreinen van ons werk, het onderwijs, de wijk en de zorg, is op dit moment al sprake van meerjarige afspraken met partners. Deze afspraken hebben zowel betrekking op de uitvoering van projecten als op multiplicatie. In de wijk Delfshaven in Rotterdam hebben we in januari van dit jaar onze prachtige Werkplaats voor Participatief Drama geopend. De Werkplaats wordt steeds gebruikt voor wijkgerichte activiteiten en dit zal de komende tijd nog verder gaan toenemen.

Op internationaal terrein zijn ook nieuwe stappen gezet. Het Power of Dialogue-project in Oost-Europa is eind 2007 succesvol afgesloten met de publicatie van twee handboeken. Begin 2008 begon Formaat te werken aan een uitwisseling met de collega's van Jana Sanskriti in India. Het daaraan verbonden project Outspoken is kort daarop aangemerkt als best practice.

Naast de opening en het werkbezoek van Jana Sanskriti is natuurlijk het winnen van de Samen Sociaalprijs van de provincie Zuid-Holland voor het project DUNK een van de hoogtepunten van het seizoen.

Daarbij zijn we bij het belangrijkste thema van het afgelopen seizoen aangekomen: de mensen waar Formaat mee werkt. Kenmerk van al deze mensen is dat hun verhaal centraal staat, dat zij de hoofdrol spelen bij onze activiteiten. De ambitie voor het huidige seizoen is om de stem van onze deelnemers meer nadrukkelijk te laten doorklinken binnen de organisatie. Dit gaan wij doen door Formaat een sociocratische structuur te geven. Daarbij krijgt elk onderdeel van de organisatie, inclusief de projecten, beslissingsbevoegdheid over relevante zaken. Bovendien vaardigt elk onderdeel iemand af naar een overkoepelend overleg.

Wij willen hiermee bereiken dat de organisatie Formaat een afspiegeling wordt van de wijze waarop wij onze deelnemers benaderen: op basis van een gelijkwaardige dialoog. Dat geldt ook voor de manier waarop wij projecten evalueren. Naast zinvol cijfermateriaal vragen we onze deelnemers ook nadrukkelijk of zij een bepaald effect van onze activiteiten hebben ervaren. Deze manier van werken komt het sterkst tot uitdrukking in het uitgebreide onderzoek dat door Formaat gedaan is naar de effecten van het project Home & Away. Met bijna 3800 respondenten is dit een van de grootste onderzoeken naar de impact van Forumtheater ter wereld. Het eindrapport hopen we in februari 2009 te mogen presenteren.

Al met al blikken we met gepaste trots terug op wat er dit seizoen door de medewerkers van Formaat is bereikt en denken we dat de basis is gelegd voor een succesvolle toekomst.

Namens het bestuur,
Jan Dijkstra, voorzitter

VISIE

In onze samenleving is nog steeds sprake van een onevenredige verdeling van kansen onder de bevolking. Mensen in een achterstandspositie slagen er niet of onvoldoende in om vooruit te komen; met sommige groepen gaat het zelfs steeds slechter. Tegelijkertijd verliezen begrippen als onderlinge solidariteit, onderling respect en medemenselijkheid steeds meer terrein. Commercie en passief entertainment veroorzaken eerder een daling dan een stijging van levenskwaliteit. De omgang van mensen onderling en die tussen overheid en burger wordt gekenmerkt door monologen en het ontbreken van een gemeenschappelijke taal.

MISSIE

Formaat wil die gemeenschappelijke taal aanbrengen in de vorm van de taal van het theater. Een theater echter dat wel participatief is, dat wil zeggen dat het publiek de hoofdrol speelt. Volwaardige participatie van alle burgers is een voorwaarde voor een democratie waarin mensen zich als mensen kunnen gedragen. Daarin worden monologen vervangen door dialogen, krijgen solidariteit en respect weer inhoud en kan iedereen ongeacht haar of zijn achtergrond een rol spelen.

ACTIVITEITEN

Formaat hanteert verschillende werkvormen om haar doelen te bereiken. Met Forumtheater, waarbij het publiek kan inspringen om de afloop van scènes te beïnvloeden, willen wij mensen activeren en tot een actieve dialoog aanzetten. Met Beeldentheater, waarbij met levende beelden wordt gecommuniceerd, willen mensen helpen bij het analyseren van situaties waarin zij zich belemmerd voelen in hun mens-zijn. Met samengestelde technieken willen wij mensen in gericht ondersteunen bij het bereiken van hun eigen doelen. Door ook methodieken over te dragen willen wij het succes van onze missie bevorderen.

DOELGROEPEN

Formaat is daar te vinden waar mensen proberen om persoonlijke en maatschappelijke barrières te overwinnen die tussen hen en een volwaardig functioneren in deze samenleving staan. Daarbij richten wij ons bewust op groepen aan wie weinig kansen worden toegedicht. Ook pakken wij bij voorkeur thema's op die als moeilijk realiseerbaar worden geacht.

Voorbeelden uit de afgelopen 5 jaar zijn: emancipatie van moslimmeisjes (project Who Cares?!); contactlegging tussen hangjongeren en ouderen in de wijk (verschillende projecten in het land); kansen voor jongeren in het Cluster 4-onderwijs en in Justitiële Jeugdinrichtingen (project "Niks te vieren"); reïntegratie van dak- en thuislozen en mensen met een psychiatrische achtergrond (Theaterateliers Leiden en Haarlem); toekomstoriëntatie van gedetineerden.

INHOUDSOPGAVE

1	JEUGD	11
1.1.	MOME & AWAY	12
1.2.	THEATERATELIERS EMPOWERMENT	13
1.3.	WORKSHOPS ALCOHOLPREVENTIE	16
1.4.	WORKSHOPS OUDERAVOND	17
1.5.	WORKSHOPS JEUGD & DIVERSITEIT	17
2	VOLWASSENEN	19
2.1.	THEATERATELIERS SOCIALE ACTIVERING EN REÏNTEGRATIE	20
2.2.	WORKSHOPS BEELDENTHEATER	23
2.3.	WORKSHOPS WAARDEN EN NORMEN	25
3	MULTIPLICATIE	27
3.1.	TRAINING TOEPASSING PARTICIPATIEF DRAMA	28
3.2.	MASTERCLASSES INTERNATIONALE EXPERTS	29
3.3.	GASTLESSEN	29
3.4.	COMMUNITY ARTS	29
4	INTERNATIONALE PROJECTEN	31
4.1.	MULTIPLICATIE EN ONDERSTEUNING	32
4.2.	UITWISSELING EN SAMENWERKING	33
4.3.	PLATFORM – PODIUM	34
5	ORGANISATIEONTWIKKELING	37
5.1	OPENING VAN DE WERKPLAATS AAN DE WESTZZEDIJK	38
5.2.	BEDRIJFSPLAN 2009-2012	38
5.3.	PERSONELE ONTWIKKELING	39
5.4.	WERKPLAN	40
5.5.	PUBLICATIES EN PUBLICITEIT	41
	BIJLAGE: DE MEDEWEKERS VAN FORMAAT	42

INLEIDING

Dit is alweer het negende jaarverslag in de geschiedenis van Formaat. Dat betekent dat we aan de vooravond staan van ons tienjarig bestaan. De organisatie is in die tien jaar sterk veranderd, het werk is steeds meer divers geworden, maar de inhoud is gebleven.

De opzet van dit verslag lijkt daarom op dat van de voorgaande jaren maar de ervaren lezer zal merken dat de indeling iets veranderd is. Het jaarverslag loopt voortaan inhoudelijk parallel met het Bedrijfsplan van Formaat, dat elke vier jaar wordt vastgesteld. Op dit moment geldt het Bedrijfsplan 2009-2012, waarin de activiteiten zijn onderverdeeld in Jeugd, Volwassenen, Multiplicatie en Internationaal. Deze indeling vindt u dus ook terug in dit jaarverslag.

Het seizoen 2007-2008 markeert de overgang van Formaat “oude stijl” naar een organisatie met eigen accommodatie en een zichtbare plek in de wijk. Het laat ook langzaam de verschuiving zien van het zwaartepunt van de activiteiten naar Rotterdam. Tegelijkertijd ontstaat er een nieuwe balans: nog steeds is Formaat in het hele land actief en blijft dat ook.

De multiplicatie neemt een steeds belangrijker plaats in binnen het activiteiten aanbod. Daarom voortaan een vast hoofdstuk hiervoor. De internationale projecten krijgen een duurzaam karakter.

Een bijzondere plaats neemt dit jaar het hoofdstuk Organisatieontwikkeling in. Er is een grote inhaalslag gemaakt en de organisatie past nu helemaal bij de gegroeide organisatie Formaat.

Een jaarverslag richt zich noodzakelijkerwijs op de activiteiten van het afgelopen seizoen. Voor een completer beeld van Formaat bevelen wij aan om het Bedrijfsplan erbij te pakken. De website www.formaat.org wordt in de loop van dit seizoen aangepakt zodat ook de informatie daarop aansluit bij de nieuwe structuur.

Wij wensen iedereen veel leesplezier toe en stellen een eventuele reactie natuurlijk op prijs!

Rotterdam, januari 2008
Het management van Formaat:
Irma Hazeleger
Luc Opdebeeck
Ronald Matthijssen

1 JEUGD

07/08

Projecten voor jongeren vielen dit seizoen uiteen in vier verschillende werkvormen:

- Forumtheater over pesten, discriminatie & uitsluiting
- Theaterateliers Empowerment
- Slimm!-Workshops over alcohol
- Workshops Beeldentheater over diversiteit

Een bijzonder aanbod was dat van Beeldentheater over opvoeding, gericht op een ouderavond.

In het nieuwe beleidsplan van Formaat staan die jongeren centraal, die in het onderwijs minder kansen hebben. Daarnaast is er aandacht voor bewustwording, jeugdparticipatie en risicodrag. Het Forumtheater is vooral geschikt voor bewustwording en participatie, de Slimm!-workshops zijn speciaal ontwikkeld voor het bespreken van risicodrag. De Theaterateliers hebben als doel om de deelnemers te versterken en een stem te geven. Beeldentheater geeft de mogelijkheid om een analyse te maken van de complexe wereld waarin jongeren (én ouders) zich bevinden.

1.1. HOME & AWAY FORUMTHEATER OVER PESTEN, DISCRIMINATIE & UITSLUITING

BESCHRIJVING

Home & Away is een project dat draait om een Forumtheaterstuk over discriminatie en pesten. Het laat de lotgevallen zien van de Ethiopische leerling Asmellash, die zowel gepest en gediscrimineerd wordt als steeds met de schoolregels in conflict komt. Zijn verhaal wordt gespiegeld in de Ethiopische legende van Aardigman en Wreedman.

Het project bestaat verder uit een lesbrief, het aanbieden van ideeën van leerlingen aan scholen en gemeentes en een uitgebreid evaluatietraject. Home & Away wordt uitgevoerd met tal van lokale partners, vaak Anti-Discriminatiebureau's.

TERUGBLIK

Het tweede seizoen van Home & Away begon in oktober 2007 met een nieuwe cast. In januari 2008 werd opnieuw een van de spelers vervangen. We zijn er daarom trots op dat het niveau van de voorstelling ondanks de wisselingen constant is gebleven. De waardering van leerlingen en leerkrachten voor Home & Away was even hoog als in 2006-2007.

Het samenwerkingsmodel achter Home & Away kwam in het afgelopen seizoen goed tot zijn recht. Vijf Anti-Discriminatiebureaus (ADB's) en een HALT-bureau draaiden mee en boden aanvullende lessen aan. Het ging om: RADAR (Rijnmond), Art. 1 Overijssel, ADB Kennemerland, BD Zaanstreek/Waterland, Art. 1 Haaglanden en HALT Rijnmond afd. Nieuwe Waterweg Noord. Het ADB Rivierenland had ook de medewerking toegezegd, maar kampte met een te volle agenda. Met ADB Flevoland zijn verkennende gesprekken gevoerd.

Home & Away was overal in het land te zien, van Groningen tot Eindhoven en van Haaksbergen tot Middelburg. Een bijzonder optreden vond plaats tijdens het Internationale Community Arts Festival in Rotterdam.

Tijdens de tournee, die van oktober tot juni duurde, werd de betekenis van het evaluatietraject steeds groter. Veel van de scholen reageerden positief op het uitgebachte advies dat opgesteld werd n.a.v. informatie uit voorstellingen, evaluatieformulieren en nagesprekken. Omdat we op een aantal scholen voor het tweede jaar met Home & Away gewerkt hebben, kon ook beoordeeld worden welke invloed de deelname aan Home & Away op het beleid had gehad.

Home & Away werd in 2007-2008 84x gespeeld, in totaal sinds de première 147x. De 84 voorstellingen bereikten bijna 4200 leerlingen. In totaal werd Home & Away door bijna 7200 personen gezien. Dat is een gemiddelde van ruim 48 per voorstelling.

De voorstellingen leverden gemiddeld 5,2 interventies van het publiek op, dat betekent dit seizoen ca. 450 inspringers op toneel, in totaal bijna 800. Uit de

voorstellingen en evaluatieformulieren kwamen ruim 780 suggesties om pesten, discriminatie en uitsluiting tegen te gaan. De reacties en suggesties worden verwerkt in het eindrapport.

RESULTATEN

Aan het eindrapport van Home & Away wordt op dit moment gewerkt. Daarin zullen alle resultaten, conclusies en aanbevelingen worden opgenomen. Het rapport zal worden aangeboden aan het ministerie van OCW, dat in 2008 onderzoek deed naar de effectiviteit van maatregelen tegen pesten.

Voorlopige conclusies zijn onder andere dat:

- er gedurende 2 tot 3 weken sprake van een effect op groepsniveau is t.a.v. prosociaal denken en prosociaal gedrag, een cognitief effect in de zin van bewustwording en een leereffect dat zich uit in een toegenomen empathie
- meiden meer vertrouwen hebben in de werking van de interventie dan jongens
- het via forumtheater mogelijk is concrete ideeën te verzamelen om beleid op schoolniveau op te baseren
- 15% van de leerlingen van mening is dat de interventie geen zin heeft omdat het probleem (in dit geval pesten en discriminatie) in hun ogen onoplosbaar is

UITVOERING

Regie: Luc Opdebeeck

Script: Adrian Jackson; vertaling: Ronald Matthijssen

Spelers: Attila Bellus, Maarten Hutten, Tamar Kemperman, Jennyfer Martis, Santino Meiland, Mara Michon, Annelies van der Vecht

Joker: Karen Bevers

Stagemanagement: Thomas Brand

Geluid: Giovanni Tradardi

Vormgeving: Mariëlle Verdijk

Evaluatietraject: Karen Bevers

FINANCIERING

Home & Away komt tot stand met de financiële steun van het VSBfonds, het Elise Mathilde Fonds, de Gravin van Bylandtstichting, de Stichting Kinderpostzegels Nederland, Shell Cares, FondsDBL en het Skanfonds.

VOORUITBLIK

Oorspronkelijk zou de tournee van Home & Away in het voorjaar van 2008 afgesloten worden. Er lagen op dat moment echter nog zoveel aanvragen dat besloten is tot een kleine reprise. In het voorjaar van 2009 zijn nog 40 extra voorstellingen gepland. Daarmee zou Home & Away de meest gespeelde voorstelling van Formaat worden.

Nog een seizoen verder kijkend zijn we momenteel bezig met de voorbereiding op een nieuwe Forumtheaterproductie, nl. over alcoholgebruik. Het moet een productie worden die gericht is op jongeren tussen 16-24 jaar die tot de risicodrinkers horen. Het is de bedoeling dat het Forumstuk gaat aansluiten op een landelijke campagne. Een besluit hierover wordt in november 2008 verwacht.

1.2. THEATERATELIERS EMPOWERMENT

In 2007-2008 werden twee trajecten van 13 weken gedraaid, waarbij aan het slot een presentatie van de leerlingen stond. Het eerste traject vond plaats op het Orthopedagogisch Centrum Aquarius in Almere, een Cluster 4 school voor leerlingen met zeer ernstige gedragsproblemen. Het tweede traject liep op Accent Delfshaven in Rotterdam, een Praktijkschool voor leerlingen met een lager dan gemiddeld IQ.

OC Aquarius

OC Aquarius heeft ongeveer 80 leerlingen uit de regio Almere en ligt naast het internaat Nieuw Veldzicht, waar een deel van de leerlingen woont. De leerlingen kenmerken zich door zeer ernstige gedragsproblemen, zowel veroorzaakt door stoornissen als ADHD, PDD-NOS en autisme als door persoonlijkheidsstoornissen die tijdens de jeugd zijn ontstaan. Veel van de leerlingen hebben te maken met Jeugdzorg, soms ook met de Kinderbescherming en Justitie. De school en het internaat werden in maart 2008 geportretteerd door het programma Zembla. Zoals op veel van de Cluster

4 scholen is de werkdruk hoog en zijn de perspectieven van de leerlingen gering. Formaat werkt al jaren bewust in het Cluster 4 onderwijs en heeft op Aquarius al eerder projecten uitgevoerd.

BESCHRIJVING

Het Theateratelier in het Cluster 4 bestaat uit wekelijkse bijeenkomsten van een dagdeel. In de bijeenkomsten wordt met verschillende technieken gewerkt, waaronder Beeldentheater, Forumtheater en Slimm! Centraal staat de beleavingswereld van de deelnemende jongeren, het verhaal dat zij willen vertellen. Het Theateratelier mondt uiteindelijk uit in een presentatie waarbij een Forumtheaterstuk wordt gespeeld en het publiek kan inspringen.

Daarnaast wordt veel aandacht besteed aan de persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen en de ontwikkelingen op groepsniveau. Vooraf was door de school per leerling een nulmeting gedaan. Een nameting volgde in juni 2008.

Het project op Aquarius is mede mogelijk gemaakt met de financiële steun van de Stichting Kinderpostzegels Nederland.

TERUGBLIK

Tussen november 2007 en maart 2008 heeft een traject van 13 bijeenkomsten plaatsgevonden. In totaal 14 leerlingen uit de bovenbouw van Aquarius deden daaraan mee. Bij de presentatie waren leerlingen van de hele school aanwezig.

RESULTATEN

De evaluatie van het traject liet zien dat:

- het project onder moeilijke omstandigheden heeft plaatsgevonden (zowel m.b.t. de problematiek van de leerlingen als vanwege langdurige uitval van leerkrachten) en het eindresultaat daarom verbazingwekkend was
- de deelname de meeste leerlingen veel heeft opgeleverd wat hun persoonlijke ontwikkeling betrof (meer rust, meer zelfvertrouwen, ontdekking van talenten)
- de sfeer op school en op het schoolplein (niet onbelangrijk omdat daar vaak de onderlinge spanningen tot uitbarsting kwamen) rustiger geworden is

Al met al concludeert Aquarius dat “een workshop als van Formaat een must is voor onze school. Zeker gezien de leerlingen die op het internaat wonen, die over het algemeen een zeer zware problematiek hebben is deze vorm van drama een fantastische aanvulling op de weinige therapeutische mogelijkheden bij ons op school.”

VOORUITBLIK

In het seizoen 2008-2009 is een Theateratelier op de Cluster 4-school De Pels gepland. Het project op Aquarius wordt nog geëvalueerd met de Landelijke Vereniging Cluster 4. Naar aanleiding daarvan zal ook gekeken worden of er een landelijk aanbod voor de sector kan worden ontwikkeld.

Praktijkschool Accent Delfshaven

Praktijkscholen richten zich op leerlingen met IQ tussen 55 en 80 en concentreren zich op de overdracht van praktische beroepsgerichte vaardigheden. De leerlingen blijven op school tot ze niet meer leerplichtig zijn of op de arbeidsmarkt geplaatst worden. Accent Delfshaven slaagt erin om vrijwel alle leerlingen te plaatsen. In het onderwijsprogramma wordt veel aandacht besteed aan sociale competenties.

BESCHRIJVING

Het Theateratelier met de leerlingen van Accent Delfshaven heeft op ongeveer dezelfde basis plaatsgevonden als op Aquarius. Ook in dit geval stond de beleving van de jongeren centraal. Een essentieel verschil was dat er sprake was van een themagebonden doelstelling.

Doel van het project was om de motivatie van de leerlingen voor beroepskeuze te versterken en het gedrag tijdens de aan de beroepskeuze gekoppelde bedrijfsexcursies te verbeteren. Deze bedrijfsexcursies werden georganiseerd door het lokale werkgelegenheidscentrum Werk in West.

TERUGBLIK

Tussen februari en april 2008 hebben 11 workshops, een presentatie en een evaluatiebijeenkomst plaatsgevonden. Er namen 28 leerlingen deel, die onderverdeeld waren in 4 groepen van 7. Uiteindelijk hebben

twee groepen samen aan één presentatie gewerkt, zodat er drie scènes werden gespeeld.

De thema's van de drie scènes waren:

- Geldnood vanwege de contributie van een voetbalclub die leidt tot diefstal op het werk
- Iemand heeft geld nodig om een CD te gaan opnemen en besluit om te gaan dealen
- Is het logisch dat je gaat blowen als je als stagiair niet met respect behandeld wordt en je dan ook nog ruzie krijgt met je vriendin?

RESULTATEN

De evaluatie van het project leverde op dat:

- op het niveau van de beroepskeuze bijna de helft van de leerlingen voor en na het programma dezelfde keuze maakte
- de leerlingen veel geleerd hebben op het gebied van samenwerking, toewerken naar een productie en elementair spel
- de koppeling van het doel van het project aan het succes van de bedrijfsexcursies in de praktijk niet handig is geweest omdat er bij de bedrijfsexcursies geen monitoring heeft plaatsgevonden

VOORUITBLIK

Met de directie van Accent Delfshaven is afgesproken dat Formaat voor het schooljaar 2009-2010 een aanbod doet in het kader van de sociale competentieprogramma's.

1.3.

WORKSHOPS ALCOHOLPREVENTIE

In het seizoen 2007-2008 werd een pilot gestart van dit nieuwe concept. De pilot vond plaats op initiatief van de gemeente Maassluis, in nauw overleg met Bouman GGZ en het Lentiz Kastanjecollege. In Maassluis wordt een toename van het alcoholgebruik van jongeren onder de 16 geconstateerd. Doel van de pilot was om enerzijds te onderzoeken hoe het met het alcoholgebruik onder 12-13 jarigen gesteld was en anderzijds om een preventieprogramma uit te testen. Er werd daarom gekozen voor 4 brugklassen om de workshops mee uit te voeren.

BESCHRIJVING

Via de Slimm!-methodiek werd door elke klas een fictief personage bedacht dat op een of andere manier via alcohol in problemen kwam. In de tweede fase van de workshop droegen de leerlingen ideeën aan over hoe je die problemen zou kunnen voorkomen.

TERUGBLIK

De leerlingen hebben zich met groot enthousiasme op het thema gegooid. Het materiaal dat in de workshops naar boven kwam, was overweldigend. De combinatie met de voorlichtingslessen van Bouman GGZ werkte goed: de leerlingen hadden veel informatie over wat alcohol met je kan doen.

De overgrote meerderheid van de leerlingen, en dat was toch voor de meeste betrokkenen verrassend, had weinig tot geen ervaringen met alcohol. Toch kwam er een aantal behoorlijk schokkende verhalen naar boven die de leerlingen uit de tweede hand kenden. Daarbij ging het o.a. om de relatie alcohol/seks: in uitgaanssituaties zetten sommige jongens alcohol in om meiden "gewillig" te maken. Een ander veelbesproken punt was hoe makkelijk het was om als 16-minner alcohol te kopen.

RESULTATEN

Aan de pilot was een evaluatietraject verbonden, waarbij zowel evaluatieformulieren werden ingevuld als een nagesprek werd gehouden. De leerlingen gaven op het

formulier in minderheid (27%) aan dat hun mening of gedrag n.a.v. het project veranderd is. In het nagesprek, dat 4 weken na de workshops wordt gehouden, vinden ze in meerderheid dat er sprake is van een attitudeverandering. Er lijkt sprake te zijn van een effect op middellange termijn. Om een lange termijneffect te kunnen meten, zou er een half jaar later nog een keer een meting moeten worden gedaan.

Onze indruk is dat deze groep nog vrij jong was om echt ervaringen met alcohol te hebben opgedaan. De meesten van hen beschouwen alcohol als iets wat anderen drinken of zich mee bezig houden. Dat betekent dat het project op voorhand geen attitude kan veranderen, maar op zoek moet gaan naar het bevestigen van een op de bestaande informatie over de gevolgen van alcoholgebruik gebaseerde overtuiging. Voor een deel van de leerlingen was dit project de eerste gelegenheid dat ze over alcohol gingen nadenken. Eigenlijk gaat het erom dat de leerlingen deze overtuiging zo lang mogelijk als leidraad voor hun handelen blijven gebruiken. Om daarbij de vinger aan de pols te houden, is het van belang om preventieve programma's regelmatig te blijven herhalen.

VOORUITBLIK

Het aanbod van de workshops is voorgelegd aan de GGD'en in een groot aantal regio's in het land. In het seizoen 2008-2009 wil Formaat in elk geval nog 3 vergelijkbare trajecten uitvoeren, waarvan in elk geval weer één in Maassluis.

1.4.

WORKSHOPS OUDERAVOND

Formaat biedt al enige jaren workshops voor ouderavonden aan, waar incidenteel gebruik van wordt gemaakt. De opdracht van de Kees Boekeschool uit Bilthoven was een bijzondere: op de halfjaarlijkse ouderavond zou het gaan over opvoeden.

BESCHRIJVING

Met Beeldentheater wordt stap voor stap de "reële

situatie” van de deelnemers neergezet. Daarbij bepaalt het publiek de personages, de plaats van handeling en het conflict. Uiteindelijk dynamiseren de acteurs het verhaal en er ontstaat spel. Op de gespeelde scènes kan door middel van Forumtheater worden ingesprongen.

TERUGBLIK

Het grote thema van de ouders op de Kees Boekeschool was “grenzen stellen”. Allerlei alledaagse conflictsituaties tussen ouders en pubers passeerden de revue. Uiteindelijk bleek het vooral te gaan om onderhandelingsvaardigheden: hoe neem je gezamenlijke beslissingen door met elkaar in dialoog te blijven? Een levendige en inspirerende workshop waar ca. 50 ouders aan deelnamen.

VOORUITBLIK

De workshops ouderavond blijven ook in 2008-2009 beschikbaar.

workshops werden samengevoegd. In alledrie de workshops bleek dat het thema Diversiteit niet het hoofdthema was voor de Vlaardingse jeugd. Jongerenvoorzieningen bleken absoluut de boventoon te voeren. Daarbij ging het zowel om algemene voorzieningen als discotheken en jongerencentra (cq. de openingstijden ervan) als specifieke voorzieningen voor bijvoorbeeld allochtone meiden en Crump-dancers. Burgemeester Bruinsma van Vlaardingse was bij alle workshops aanwezig om de dialoog met de jongeren aan te gaan.

RESULTATEN

Gemeente en jongerenwerk hebben goed ingespeeld op de wensen van de jongeren en een aantal voorzieningen zijn uitgebreid cq. verbeterd. Tijdens de evaluatie werd ook geconstateerd dat het thema diversiteit - en dat blijkt ook uit de resultaten van Home & Away - behalve in de wijk Holy minder leeft dan verwacht.

VOORUITBLIK

Formaat biedt ook in 2008-2009 workshops rond het thema Diversiteit aan.

1.5. WORKSHOPS JEUGD EN DIVERSITEIT

De workshops vonden plaats in opdracht van de gemeente Vlaardingse. In samenwerking met het jongerenwerk zou een inventarisatie gemaakt worden van de wensen/ideeën van de Vlaardingse jongeren t.a.v. diversiteit. Centraal daarbij stond het thema samenleven met verschillende culturen.

BESCHRIJVING

Via Beeldentheater en verschillende Jokertechnieken wordt de deelnemers gevraagd om een beeld te schep- pen van de huidige en van de gewenste situatie. Ver- volgens wordt bekeken welke stappen er nodig zouden zijn om die gewenste situatie te bereiken.

TERUGBLIK

De opkomst bij de workshops viel wat tegen. Er zou oorspronkelijk in 4 wijken worden gewerkt, maar twee

2 **VOLWASSENEN**

07/08

Het werk met volwassenen neemt elk jaar toe. De eerste jaren werkte Formaat nog voornamelijk in het onderwijs; de afgelopen twee seizoenen was de balans in evenwicht. De volgende activiteiten werden uitgevoerd:

- Theaterateliers Sociale Activering en Reïntegratie, onderverdeeld in
 - Rotterdam
 - Haarlem
- Workshops Beeldentheater, onderverdeeld in
 - Detentie
 - Wijkgericht
 - Studiedagen

2.1. THEATERATELIERS SOCIALE ACTIVERING EN REÏNTEGRATIE

De Theaterateliers gaan steeds duidelijker tot de kern-activiteit van Formaat behoren. Dat is vanuit de missie van Formaat ook begrijpelijk. Formaat kiest er in eerste instantie voor om met mensen in de marge van de samenleving te werken. De methodiek van de Theaterateliers is voor deze doelgroep uitermate geschikt. Zo ontstaat een bijna perfecte match.

De politieke en maatschappelijke trend in de Nederlandse samenleving gaat steeds meer in de richting van: mensen moeten zoveel mogelijk voor zichzelf kunnen zorgen. De overheid, vooral de gemeentes, treft allerlei maatregelen die mensen uit de afhankelijkheid in de zelfstandigheid moeten duwen. Maar niet alle mensen zijn zomaar te duwen. Wie jarenlang verslaafd of dakloos is geweest of een psychiatrische problematiek heeft, kun je niet zomaar in een zelfstandige woning plaatsen en een baan aanbieden. Bovendien hebben deze mensen vaak een enorme afkeer van juist dat “duwen”. En omdat ze zich niet laten duwen, blijven ze uiteindelijk liever zitten waar ze zitten. Ze worden zo *zorgmijders*, mensen die geen “traject” meer willen.

In de Theaterateliers wordt niet geduwd, wél uitgedaagd. Het is geen traject, maar een kans. Je mag er je

mond open doen en zeggen wat jij vindt. Je mag zijn wie je bent. In de Theaterateliers komen mensen tot bloei die eigenlijk besloten hadden om in hun schulp te blijven. Het blijkt ook dat mensen meer gaan doen dan zelfs de begeleiders verwacht hadden. Ze worden sociaal en maatschappelijk actief en sommigen vinden zelfs op eigen kracht een baan. Op de DVD “Theateratelier Haarlem – De Mens in de Hoofdrol” vertelt een aantal mensen op een indrukwekkende manier wat de deelname aan het Theateratelier voor hen betekend heeft.

Het Theateratelier blijkt een enorm belangrijke rol voor mensen te vervullen als het gaat om:

- sociale contacten
- ondersteuning en solidariteit
- belangenbehartiging

BESCHRIJVING

Een Theateratelier bestaat uit een groep van ca. 15 mensen die minimaal 6 maanden bij elkaar blijven. Wekelijks wordt een dagdeel gewerkt volgens de methodiek die beschreven staat in het Handboek Participatief Drama “De Mens in de Hoofdrol”. Ruwweg worden de volgende stappen gezet:

- Kennismaking
- Vertrouwen
- Samenwerking
- Verhalen vertellen via Beeldentheater
- Beelden dynamiseren tot scènes
- Scènes maken en analyseren

Op deze manier worden individuele verhalen collectief gemaakt en collectieve conclusies weer individueel vertaald. Regelmatig presenteren de Theaterateliers hun verhalen aan publiek, dat zowel uit de doelgroep als uit professionals, buurtbewoners en beleidsmakers kan bestaan.

Een volledig draaiend Theateratelier bestaat uit drie verschillende groepen:

- een instroomgroep voor die mensen die nog niet precies weten of het Theateratelier iets voor ze is en wat ze er mee willen

- de Theaterateliergroep die het boven beschreven proces hebben doorlopen
- het gezelschap, dat uit gevorderden bestaat en regelmatig presentaties verzorgt

Theateratelier Rotterdam

Het Theateratelier Rotterdam wordt uitgevoerd in samenwerking met Pameijer, een van de grootste instellingen voor wonen, dagbesteding en reïntegratie van mensen met een psychiatrische problematiek in de regio Rijnmond. In oktober 2007 werd gestart met de eerste groep deelnemers in de Werkplaats voor Participatief Drama in Rotterdam-Delfshaven. De meeste deelnemers waren afkomstig uit het Beschermd Wonen (BW)-project dat op loopafstand van onze Werkplaats ligt.

TERUGBLIK

Na een moeizaam begin, dat vooral veroorzaakt werd door het feit dat de deelnemers sterke medicijnen gebruikten, ontstond het uit andere projecten bekende sneeuwbal-effect. Een vaste kern van 10-12 deelnemers ontdekte al snel het belang van de wekelijkse activiteit. Onder de deelnemers waren ook een aantal Doelgroepambassadeurs, die in Rotterdam een belangrijke rol spelen bij het slechten van drempels voor dak- en thuislozen en mensen uit de psychiatrie. Daardoor kwam het aspect belangenbehartiging al snel hoog op de agenda te staan. Tegelijkertijd was er in de groep sprake van een grote behoefte aan aandacht voor persoonlijke ontwikkeling. Voor de begeleiders regelmatig een spagaat tussen deze aspecten.

Na de kerstvakantie begon voorzichtig het meer productiegerichte traject van het Theateratelier. Naar aanleiding van een krantenbericht in het AD over een andere BW-vestiging in Hilligersberg, die al voordat de mensen er woonden als overlastgevend werd afgeschilderd, werd een Krantentheater-productie gemaakt. Krantentheater geldt als de oudste vorm van het Theater van de Onderdrukten, wat weer de inspiratiebron van Formaat is. De tekst van het artikel bleek een prima script voor een aansprekend theaterstuk te zijn, dat veel discussie losmaakt. Het stuk met als titel "Na

de blootloper komt de dakloze" werd in 2007-2008 5 keer gespeeld.

Het Theateratelier Rotterdam trok veel belangstelling en werd regelmatig door gasten bezocht, ook uit het buitenland. In mei 2008 werden opnames gemaakt door TV Rijnmond, in het kader van de Samen Sociaal-prijs van de provincie Zuid-Holland. Een korte reportage werd op TV Rijnmond en TV West uitgezonden.

VOORUITBLIK

Inmiddels heeft het Theateratelier Rotterdam een permanente status gekregen binnen het aanbod van Pameijer; het staat tegelijkertijd open voor anderen, die (nog) niet door Pameijer worden begeleid. Vanaf oktober 2008 zal ook een instroomgroep worden gestart, voor mensen voor wie de drempel naar het Theateratelier nog (te) hoog is.

De gevorderden uit het Theateratelier gaan vanaf eind 2008 draaien als DUNKteam.

DUNK - Scoren met Underground Kennis is een uitbreiding van het Theateratelier en heeft als doel om zorgmijders te bereiken. Door presentaties/optredens én steun en solidariteit door het DUNKteam moet een zorgstructuur aan de basis ontstaan, waardoor minder mensen hoeven te verloederen. DUNK moet naast het bieden van ondersteuning ook veel materiaal verzamelen om de zorg in de regio te verbeteren: DUNK gaat de stem van de basis vertolken.

Met het projectidee van DUNK werd op 26 juni 2008 de Samen Sociaalprijs gewonnen. Uit handen van Gedeputeerde Tonny van de Vondevoort ontving de projectleider van DUNK, Ronald Matthijssen, een cheque ter waarde van 25.000 Euro.

Theateratelier Haarlem

Het Theateratelier Haarlem startte in september 2006 en werkt vanuit Roads Kennemerland, een instelling voor zorg en dagbesteding die in de hele provincie Noord-Holland werkzaam is. In het seizoen 2007-2008 lag de nadruk op het overdragen van de methodiek aan begeleiders van Roads. Dit project kreeg de naam

Spotvogel en moet in 2009 leiden tot een volledig zelfstandig draaien van het Theateratelier door Roads.

TERUGBLIK

Het tweede seizoen liet al snel een sterke instroom van nieuwe deelnemers zien. Vanuit de eerste lichting was een deel van de mensen doorgestroomd naar scholing en betaald werk. In totaal hebben in 2007-2008 bijna 60 personen aan het Theateratelier Haarlem deelgenomen, waarvan er ca. 30 tot de vaste kern behoorden. Het aantal groepen steeg van één tot drie.

De gevorderdengroep verzorgde in totaal 10 openbare optredens, waarvan die in het gemeentehuis van Haarlem het meest emotionele was. Het optreden vond namelijk daags na het bekend worden van het faillissement van Roads plaats. Dat was in april 2008. In de periode daarna is het lange tijd onzeker geweest of het Theateratelier verder zou kunnen. Door de tijdelijke overname van Roads door Stichting Buitenamstel/Geestgronden (SBG) konden in elk geval de lopende activiteiten doordraaien.

Een belangrijk optreden van het Theateratelier Haarlem was tijdens de openingsactiviteiten van de Werkplaats voor Participatief Drama in januari 2008. Het was voor het eerst dat zij een geheel zelf ontwikkeld stuk presenteerden. Tijdens die opening werd ook de DVD met de docu die in 2007 over de deelnemers was gemaakt, gepresenteerd.

Een aantal deelnemers heeft ook te kennen gegeven zich te willen laten scholen als joker. Formaat ondersteunt dit proces van harte, omdat het uiteindelijke doel een Theateratelier van en voor cliënten van de zorg is.

VOORUITBLIK

Bij het ter perse gaan van dit jaarverslag is de situatie rond het Theateratelier Haarlem als volgt: De zorgactiviteiten van Stichting Roads worden per 1 januari 2009 opnieuw aanbesteed. Een besluit daarover wordt eind november 2008 genomen door het Zorgkantoor/Achmea. Het is de verwachting dat de activiteiten van Roads vanaf 2009 duurzaam door kunnen draaien en het Theateratelier daarmee een permanente basis krijgt.

2.2. WORKSHOPS BEELDTHEATER

Met behulp van Beeldentheater wordt een dialoog mogelijk die met woorden heel anders was verlopen. Doordat deelnemers levende foto's maken van hoe zij over bepaalde situaties denken, ontstaat een meerdimensionaal beeld. De nuance die in de taal verloren gaat, keert terug in het gesprek. Ook de emotie die achter woorden verborgen gaat, wordt zichtbaar.

Formaat zet Beeldentheater in waar om analyse, dialoog en het stellen van gezamenlijke doelen wordt gevraagd.

Werken in de wijk

Formaat voert sinds 1999 projecten uit in de wijk. Doel van de projecten is meestal tweeledig. Opdrachtgevers kijken vooral naar korte termijn oplossingen voor overlast en conflicten in de wijk. De deelnemers (jongeren, ouderen, mensen met verschillende culturele achtergronden) zijn op zoek naar een manier om hun stem te laten horen. Formaat werkt met verschillende formats voor wijkgerichte projecten. Een daarvan is een concept waarbij eerst twee conflictpartijen afzonderlijk via Beeldentheater hun situatie analyseren. Vervolgens voegen we beide beelden samen tot één verhaal, dat naar een Forumtheaterstuk wordt vertaald. Op een bewonersavond wordt dat vervolgens opgevoerd en kunnen beide partijen ideeën aandragen om van conflict naar dialoog te gaan. De meeste van deze projecten leiden tot betere verhoudingen in de wijk.

TERUGBLIK

In het dorp Beerta, onderdeel van de gemeente Reiderland (dat landelijk bekendheid kreeg door de commotie rond het met sloop bedreigde gehucht Ganzedijk), was in 2007 sprake van veel jongerenoverlast rond de toren in het centrum. De gemeente en het jonge-

renwerk organiseerde bijeenkomsten. Daarin spraken zowel jongeren als volwassenen uit dat zij de “anderen” wilden ontmoeten. Formaat werkte in mei 2008 afzonderlijk met een groep hangjongeren en met een groep omwonenden.

De beelden die beide groepen van elkaar hadden lieten een klassieke “wij/zij” verhouding zien. Toch was er wel enig begrip voor elkaars standpunt; het ging met name om de wijze waarop volwassenen jongeren aanspraken en waarop jongeren hun verantwoordelijkheid namen voor leefbaarheid. Na afloop van de workshops verbeterde snel het contact tussen de groep jongeren en de beheerder van de voetbalkooi, die als hangplek gebruikt werd. Ook ontstond er contact met omwonenden. De spanningen in het dorp waren gedurende de hele zomer van 2008 vrijwel minimaal.

VOORUITBLIK

Het oorspronkelijke idee van de voortzetting van het project in Beerta, nl. om een Forumstuk te maken, is inmiddels verlaten. Er wordt nu gestreefd naar een opzet waarbij er gewerkt wordt aan community building, een vorm van kadervorming van onderop.

Een van de andere vormen waarop Formaat in de wijk werkt is het maken van Forumtheater met bewoners zelf. Twee van dergelijke projecten staan in 2008-2009 op stapel, één in de Rosmolenwijk in Zaandam en één in Rotterdam-Delfshaven.

Beeldentheater en Detentie

Programma's voor gedetineerden waarbij persoonlijke thema's worden aangesneden zijn voornamelijk verbaal, meestal in de vorm van gespreksgroepen. Ervaringen met Beeldentheater in detentie laten zien dat de toegevoegde waarde zowel wat betreft de nuance (meerdere perspectieven m.b.t. hetzelfde onderwerp) als de emotie (beelden zijn niet neutraal) groot is.

TERUGBLIK

In het seizoen 2007-2008 zijn vier workshops gehouden in de PI Nieuwegein met in totaal ongeveer 160 gedetineerden. De workshops waren georganiseerd door de geestelijke verzorging in de PI. De belangrijkste thema's waren: Hoe ga je om met vooroordelen na de vrijlating? Welke gevaren loop je "buiten"? Hoe ga je om met schuld en schaamte? Het enthousiasme van de deelnemers en daarmee ook de deelname op het speelveld was hoog.

Een bijzondere workshop was die tijdens een conferentie van het ministerie van Justitie van de Duitse deelstaat Noordrijnland-Westfalen in Recklinghausen. Wij hebben daar een presentatie verzorgd van het in 2007 afgeronde project in de vrouwengevangenis van Gelsenkirchen. Twee van de toenmalige deelnemers assisteerden tijdens deze workshop.

VOORUITBLIK

Het aanbod blijft beschikbaar; de Penitentiare Inrichtingen zijn geïnformeerd over de mogelijkheden.

Beeldentheater met verstandelijk gehandicapten

Voor de sector VG van Pameijer is een concept ontwikkeld waarbij cliëntparticipatie en respect centraal staan. Beeldentheater is voor de deelnemers toegankelijker dan gesproken/geschreven taal; in het concept wordt rekening gehouden met het geringe abstractievermogen van sommige deelnemers.

TERUGBLIK

Op 16 april 2008 werd onder leiding van Luc Opdebeeck een zogenaamde Participatiebijeenkomst

gehouden met zowel cliënten, coaches als managers. De deelnemers maakten zeer verhelderende beelden over hoe participatie binnen de sector plaatsvindt: het management staat bovenaan de trap, de werkers op de treden van de trap en de cliënten zitten eronder. Het management laat papieren naar beneden dwarrelen en de werkers proberen de cliënten uit te leggen wat daar in staat. "Participatie top-down" zou de titel van het beeld kunnen zijn.

VOORUITBLIK

Voor zowel de cliënten als de werkers en het management was deze workshop een enorme eye-opener. Dit heeft geleid tot een opdracht van 6 bijeenkomsten in het eerste kwartaal van het seizoen 2008-2009.

Beeldentheater op studiedagen

Een dialoog met Beeldentheater in plaats van een inleider levert vaak een grote meerwaarde op. Het publiek activeert zijn kennis en blijkt vaak al heel goed over het onderwerp in kwestie te hebben nagedacht.

TERUGBLIK

In 2007-2008 vonden twee van dergelijke workshops plaats:

- op de conferentie van Equalinrights in oktober 2007, een organisatie die stimuleert dat de mensenrechten bij ontwikkelingssamenwerking een belangrijke plaats krijgen. Thema van de workshop: hoe ziet de structuur van de ontwikkelingssamenwerking eruit en wat is eigenlijk de inbreng van de "ontvanger"?
- op de manifestatie Women Inc. in december 2007, een van de grootste vrouwenfestivals in Nederland. Thema: wat is de agenda voor emancipatie in de 21e eeuw?

VOORUITBLIK

In 2008-2009 staat al een flink aantal workshops gepland, o.a. op studiedagen over discriminatie, activering van wijkbewoners, jongerenwerk, cultuur en identiteit en omgekeerde ontwikkelingssamenwerking.

2.3. WORKSHOPS WAARDEN & NORMEN

In 1999 startte Formaat het eerste Forumtheaterproject in Nederland waarbij morele dilemma's centraal stonden. Wij introduceerden toen de Morele Dilemma Discussiemethode (MDDM) in het jeugdtheater. Sindsdien herleiden wij maatschappelijke tegenstellingen bij al onze activiteiten mede tot waarden en normen. Uit onderzoek blijkt dat als je met mensen in dialoog gaat over morele dilemma's, het moreel besef van de deelnemers toeneemt. Dit past goed bij een van onze vier doelstellingen, nl. Bewustwording. De workshops Waarden & Normen zijn er voor jeugd en voor volwassenen.

TERUGBLIK

In het kader van het programma "Tijd voor Sport" heeft Formaat vier workshops aangeboden aan verenigingsondersteuners die via de KNVB geschoold worden. Taak van deze mensen is het toerusten van besturen van amateurverenigingen bij het verbreden van het kader: met name allochtone ouders moeten beter bereikt en betrokken worden. Ook moet er een omslag bereikt worden in de wijze waarop mensen met de sportvereniging omgaan: niet alleen maar een oppasserfunctie voor de kinderen maar een plek waar de samenleving mede gemaakt wordt.

De workshops werden gegeven op het KNVB-Bonds bureau in Zeist en werden door de deelnemers enthousiast ontvangen. Het programma is gebaseerd op het boekje TrainingSPAD (Training Sport en Participatief Drama), dat in 2004 werd uitgebracht en aangeboden aan NOC*NSF.

VOORUITBLIK

In 2008-2009 zijn nog een tweetal workshops in Zeist gepland en gaat Formaat weer MDDM-workshops aanbieden voor jongeren.

3 MULTIPLICATIE

07/08

Een van de vijf hoofddoelstellingen van Formaat is het bevorderen van het gebruik van Participatief Drama. Daarmee bedoelen we dat we er naar streven dat meer mensen dan alleen die bij ons werken de technieken leren hanteren. Daarmee ontwikkelt Formaat zich steeds nadrukkelijker als een Kenniscentrum. Dat gaat niet ten koste van het uitvoeringsgedeelte van de organisatie, integendeel. Het uitvoeren van projecten en het tegelijkertijd overdragen van methodiek leidt tot een toename van activiteiten. Alleen verandert de rol van Formaat op middellange termijn van uitvoerder tot begeleider/supervisor.

In het seizoen 2007-2008 is op beperkte schaal ervaring opgedaan met multiplicatie, ter voorbereiding op een omslag die vanaf medio 2008 zou moeten gaan plaatsvinden. Met name op internationaal gebied is al een aantal stappen gezet.

3.1. TRAINING TOEPASSING PARTICIPATIEF DRAMA

Trainingen op maat worden op verschillende niveaus gegeven. Het kan beginnen met het focussen op een bepaald aspect van Participatief Drama, bijv. het oefeningen- en spellenarsenaal, de Morele Dilemma Discussietechniek, Slimm! of Beeldentheater. De praktische, directe toepassing staat daarbij centraal. Maar het kan ook gaan om het trainen van mensen in het volledige gebruik van Participatief Drama ten behoeve van een bepaald intern programma. In dat geval komen stap voor stap alle aspecten aan de orde.

Een alomvattende training wordt het jaar erop over het algemeen gevolgd door een supervisieprogramma, waarbij de cursisten begeleid worden bij de uitvoering in de praktijk.

TERUGBLIK

In 2007-2008 werd een supervisieprogramma uitgevoerd bij de medewerkers van Roads die verbonden waren aan het Theateratelier Haarlem. Het programma bestond uit regelmatige intervisiebijeenkomsten en

deelname aan het Jokeroverleg, dat maandelijks in de Werkplaats van Formaat werd gehouden.

Het Jokeroverleg was ook toegankelijk voor de vaste jokers van Formaat en voor anderen die in de afgelopen jaren aan cursussen hebben deelgenomen. Het Jokeroverleg telde het afgelopen seizoen bijna 20 deelnemers – allemaal mensen die zich ergens in het land bezighouden met Participatief Drama.

Een training op maat werd gegeven voor de voorlichters van RADAR, het Anti-Discriminatiebureau voor de regio Rijnmond, Drechteden en West-Brabant.

VOORUITBLIK

In het seizoen 2008-2009 is het cursusaanbod van Formaat ondergebracht in de Jokeropleiding. In 7 modules komen alle aspecten van Participatief Drama aan de orde die door Formaat worden gebruikt:

- Introductie - Spellen en Beeldentheater
- Forumtheater: hoe kom je tot scènes
- Jokeren - hoe begeleid je groepen en voorstellingen
- Morele Dilemma Discussiemethode - het morele aspect van Participatief Drama
- Slimm! - Participatief Drama en normoverschrijdend cq. strafbaar gedrag
- Rainbow of Desire - therapeutische toepassingen
- ORID - evalueren op een participatieve manier

Formaat bereidt voor de periode 2009-2011 een landelijk methodiekoverdrachtstraject voor, inclusief de productie van een stap-voor-stap handboek voor werkers.

Met Pameijer, onze partner bij het Theateratelier Rotterdam, is een methodiekoverdrachtstraject afgesproken dat vergelijkbaar is met dat in Haarlem; uiteindelijk is het ook in Rotterdam de bedoeling dat Pameijer het Theateratelier geheel zelf gaat begeleiden, bij voorkeur ingevuld door ex-deelnemers.

3.2. MASTERCLASSES INTERNATIONALE EXPERTS

De kennis omtrent toepassingen van Participatief Drama is wereldwijd aanwezig. Formaat is mede-oprichter van een mondiaal netwerk voor beoefenaren van het Theater van de Onderdrukten, de International Theatre of the Oppressed Organization (ITO). Binnen dat netwerk bestaan er contacten met de belangrijkste internationale experts. Om de internationale expertise ook naar Nederland te halen, worden regelmatig masterclasses georganiseerd.

TERUGBLIK

In september 2007 ontvingen wij Hector Aristízabal voor een tweedaagse masterclass. Hij is expert op het gebied van Rainbow of Desire en trok daarom ook een internationaal publiek. Tijdens de masterclass werden ook de personages van de Forumtheaterproductie Home & Away via de Rainbowtechniek geanalyseerd.

Tijdens de internationale conferentie Who Cares?, over de relatie tussen kunst en zorg, gaven Luc Opdebeeck van Formaat en Hector Aristízabal de afsluitende workshop.

VOORUITBLIK

In het seizoen 2008-2009 komt Hector Aristízabal terug. Daarnaast verwachten we Bárbara Santos, een van de Jokers van het CTO Rio de Janeiro, het centrum van Augusto Boal en Jale Karabekir uit Istanbul, bekend om haar workshops met vrouwen.

3.3. GASTLESSSEN

Ook op opleidingen is behoefte aan kennis over Participatief Drama. Formaat verzorgt daarom gastlessen bij o.a. de opleiding tot Dramadocent, bij CMV, maar ook op universiteiten.

TERUGBLIK

In 2007-2008 werden gastlessen gegeven voor de Dramadocentenopleiding in Leeuwarden, de studie Communicatiewetenschappen in Wageningen en de International School for Humanities and Social Sciences in Amsterdam.

Daarnaast verzorgde Formaat een hele dag Participatief Drama op de Internationale School in Hilversum.

3.4. COMMUNITY ARTS

Methodieontwikkeling en multiplicatie vinden plaats binnen de context van het toegepast theater. In Europa wordt er de laatste jaren driftig geëxperimenteerd met allerlei vormen van Community Arts. Formaat volgt deze ontwikkelingen met grote belangstelling en neemt actief deel aan discussies en debatten.

Wij staan daarbij op het standpunt dat het wezen van de Community Arts ligt in de regie van het proces door de *community*, oftewel: de kunstenaar stelt zich in dienst van de belangen van de gemeenschap. Je kunt ook zeggen dat Community Arts een bepaalde solidariteit van de kunstenaar met zijn of haar doelgroep vereist. Dat houdt automatisch in dat activiteiten zoveel mogelijk duurzaam zijn, cq. dat er ten minste sprake is van follow-up of nazorg. Zeker als er met kwetsbare groepen gewerkt wordt, is zo'n natraject voor wat betreft onze insteek een voorwaarde voor het starten van een project.

4

INTERNATIONALE PROJECTEN

07/08

Het internationale werk van Formaat is al bijna 10 jaar een constante factor. We onderscheiden drie verschillende onderdelen:

- multiplicatie/ondersteuning
- uitwisseling/samenwerking
- platform/podium

4.1. MULTIPLICATIE EN ONDERSTEUNING

Tussen 2005 en 2007 is Formaat actief geweest in Oost-Europa. Via het trainingsprogramma "The Power of Dialogue (POD)" werd in vier fasen gewerkt aan de stimulatie van het gebruik van Participatief Drama in Moldavië, Servië en Kroatië:

- onderzoek naar toepassingsmogelijkheden
- training in twee blokken van 5 dagen
- tussen de trainingen een praktijkgedeelte van 3 maanden
- publicatie van een op lokale ervaringen gestoeld handboek

Het format van POD geldt als het internationale trainingsprogramma van Formaat en is in principe in elke context toepasbaar.

TERUGBLIK

Het project in Moldavië werd al een seizoen eerder (februari 2007) afgerond.

De projecten in Servië en Kroatië werden respectievelijk in november en december 2007 afgesloten met het uitbrengen van het handboek en een slotpresentatie.

Het eindrapport van The Power of Dialogue (POD) werd begin 2008 aangeboden aan de DOB Foundation, die het project financieel mogelijk had gemaakt. De conclusies waren verrassend.

POD trok in totaal 146 aanmeldingen voor de trainingen, waarvan 82 personen tenminste één training meemaakte en 50 het hele traject doorliepen, 22 in Servië en elk 14 in Moldavië en Kroatië. De overgedragen technieken werden toegepast in projecten met o.a. nationale minderheden, gehandicapten, straatkinderen, leerlingen in het voortgezet onderwijs, homo/lesbogroepen, gedetineerden en in preventie- en sociale vaardigheidsprogramma's. Ten minste 1000 personen werden direct bereikt door de activiteiten van de deelnemers aan POD tijdens hun praktijkopdrachten.

Het project creëerde nieuwe kansen voor de praktijk van Participatief Drama in alle drie de landen, maar het sterkst in Servië. Infrastructurele en financiële barrières belemmeren een snelle ontwikkeling in Moldavië. Kroatië kende al een basisinfrastructuur voor Participatief Drama, die door POD opnieuw tot leven werd gewekt.

Toen de handboeken door de lokale beoefenaars werden geschreven, gebruik makend van materiaal van de

deelnemers aan POD, werd het reflectie- en heroriënteringsproces gestimuleerd. Dit zorgde voor een grote positieve respons onder de beoefenaars van Participatief Drama. De eerste druk van de handboeken leverden in totaal 880 exemplaren op, 80 in Moldavië, 300 in Servië en 500 in Kroatië. De handboeken werden goed ontvangen en op brede schaal gebruikt. De eerste druk was na een half jaar vrijwel uitverkocht.

VOORUITBLIK

Met een belangrijk deel van de deelnemers aan POD in Servië bestaat nog steeds contact. Een vervolgtraining is in gesprek voor het voorjaar van 2009.

In Kroatië bestaan er plannen om het sleutelboek van Augusto Boal, *Games for Actors and Non-Actors*, te vertalen. Formaat ondersteunt daarbij op afstand.

4.2. UITWISSELING EN SAMENWERKING

Bij internationale activiteiten hoort ook uitwisseling en samenwerking met collega's in het buitenland. Dat gebeurt vooral op basis van inhoudelijke en methodische overeenstemming. Sinds een aantal jaren werken we steeds nadrukkelijker aan de formalisering van een aantal samenwerkingsverbanden. Met Cardboard Citizens, een professionele theatergroep van en voor

dak- en thuislozen uit Londen, gebeurde dat voor het eerst in 2004. In 2007 gaf Sanjoy Ganguly, Artistiek leider van Jana Sanskriti, een masterclass in Rotterdam. Dat was het begin van een nieuwe samenwerking, dat uitmondde in het project Outspoken.

Outspoken is een project dat wordt uitgevoerd in het kader van omgekeerde ontwikkelingssamenwerking. Het zijn de mensen van Jana Sanskriti die de praktijk van Participatief Drama in Nederland komen verrijken. Dat doen zij niet alleen door nieuwe werkvormen en technieken te introduceren maar vooral ook door mensen op de werkvloer te inspireren. Outspoken wordt gesteund door Emotive, gelieerd aan Oxfam/NOVIB en al jaren actief op het gebied van omgekeerde ontwikkelingssamenwerking.

TERUGBLIK

Acht leden van het team van Jana Sanskriti bezochten Nederland van 2 t/m 7 juni 2008. De volgende activiteiten werden ondernomen:

- Workshop met Community Artists in Utrecht
- Workshop en voorstelling in de wijk in Rotterdam
- Workshop en voorstelling in de wijk in Den Haag
- Uitwisselingsdag en aansluitend voorstelling in de Werkplaats voor Participatief Drama

De voorstelling in de wijk in Rotterdam vond plaats in de open lucht, op het Kapelplein, hartje Delfshaven. De ruim 100 toeschouwers raakten gefascineerd door

het Forumtheaterstuk Shona Meyer (Golden Girl), dat gaat over de positie van vrouwen op het platteland in India. Het stuk werd gespeeld in het Bangla, maar door de ongelofelijke expressie van de acteurs was het voor iedereen te volgen. Inspingers, jong en oud, uit de wijk probeerden de positie van de hoofdpersoon te verbeteren.

Op de uitwisselingsdag waren alle Jokkers van Formaat, inclusief de mensen uit de Theaterateliers die aan trainingen hebben deelgenomen, aanwezig. Inhoudelijk stond het thema “onderwijs” centraal. Jana Sanskriti werkt aan een grootschalig project waarbij de kwaliteit van het onderwijs onder de loep wordt genomen, met name vanuit het perspectief van de leerkracht. Formaat werkt sinds 2007 via het project Home & Away aan een verbetering van de sociale veiligheid op school vanuit het perspectief van de leerling.

VOORUITBLIK

De uitwisseling heeft een aantal nieuwe projectideeën opgeleverd, waaronder het Buurt Theateratelier, een aanbod voor jongeren in de wijk en het idee om de conclusies van Home & Away te koppelen aan die van het onderwijsproject van Jana Sanskriti.

In december 2008 zullen Luc Opdebeeck en Irma Hazeleger, werkzaam bij Formaat een tegenbezoek aan India brengen. Luc zal daarbij een 4-daagse workshop leiden.

Het project Outspoken wordt op 2 december 2008 als voorbeeld van Best Practice gepresenteerd op de Emotivedag in Amsterdam. Daaraan verbonden is een reportage over het project in het maandblad Onze Wereld.

4.3. PLATFORM – PODIUM

Met de lancering van de website www.theateroftheoppressed.org op 16 maart 2004 (de 73e verjaardag van Augusto Boal) ging een droom in vervulling. De website is een groot succes gebleken en is op weg naar 100.000 bezoekers per jaar in 2008. Honderden links op websites over de hele wereld zorgen ervoor dat er jaarlijks sprake is van een toename. De website is het ontmoetingspunt van de International Theatre of the Oppressed Organization (ITO) en trekt bezoekers uit meer dan 100 landen.

TERUGBLIK

Vanwege het grote succes heeft Formaat besloten om meer uren ter beschikking te stellen voor het beheer van de website. De lijst met geregistreerde contacten werd daardoor sterk uitgebreid tot meer dan 250 in 55 landen. Daarmee is het oorspronkelijk doel van 200 contacten in 40 landen ruimschoots overtroffen. Overigens gebeurt dit nog steeds op vrijwillige basis, wij zijn al jaren op zoek naar een vorm van financiering.

Het forum op de website werd beter beschermd tegen hackers en is nu weer volledig operationeel.

Via het contactmailadres komen maandelijks tientallen verzoeken om informatie binnen over het Theater van de Onderdrukten. Ook voor deze functie zoeken wij financiering voor vaste formatie.

Een onderdeel van de website dat op dit moment moet blijven liggen is de redactie van de internationale nieuwsbrief Under Pressure. Omdat de huidige hoofdredacteur zijn activiteiten gestaakt heeft, is de functie momenteel vacant.

VOORUITBLIK

Op initiatief van Augusto Boal wordt op dit moment een internationale Jokertop voorbereid, die in de zomer van 2009 in Rio de Janeiro moet plaatsvinden. De meest ervaren Jokkers van de wereld zullen daarbij worden uitgenodigd. Luc Opdebeeck van Formaat is een van de deelnemende jokkers, Ronald Matthijssen zal als secretaris aanwezig zijn.

Deze top zal onderwerpen gaan bespreken als:

- hoe kan de communicatie over innovatie in het Theater van de Onderdrukten gestructureerd worden en hoe wordt die communicatie toegankelijk gemaakt?
- hoe kan voor iedereen kwalitatief en inhoudelijk goede training en scholing beschikbaar komen, vooral in ontwikkelingslanden?
- hoe kan het Theater van de Onderdrukten afgeschermd worden tegen bad practice en misbruik?
- welke rol gaat de ITO spelen bij de verdere ontwikkeling en verspreiding van het Theater van de Onderdrukten in de wereld en hoe wordt de organisatie gestructureerd?

Formaat is betrokken bij de organisatie van deze Jokertop.

5 ORGANISATIEONTWIKKELING

De organisatie Formaat is sinds het aantreden van het huidige bestuur veranderd. In 2006 bestond de uitvoeringsorganisatie uit een driekoppig MT en een stagemanager en werd er gewerkt vanuit twee decentrale kantoren. Voor projecten werden freelancers aangetrokken. Per 1 augustus 2008 beschikken wij over een volledig operationele Werkplaats en een centraal bureau; het aantal mensen in dienst is van vier naar zeven gestegen.

Formaat heeft zich ook ontwikkeld van een projectenorganisatie met elk jaar een nieuw takenpakket naar een organisatie met een aantal kerntaken. De aanpassing van de statuten heeft gezorgd voor een heldere koers, die neergelegd is in een bedrijfsplan.

5.1. OPENING VAN DE WERKPLAATS AAN DE WESTZEEDIJK

Hoewel de Werkplaats al in juni 2007 in gebruik is genomen, moesten er nog een aantal belangrijke aanpassingen worden gedaan om het tot een volwaardige werklocatie te maken. Die werkzaamheden werden rond de jaarwisseling 2007/2008 afgerond en zo kon op 9 januari 2008 de officiële openingshandeling worden verricht door de toenmalige wethouder van Participatie en Cultuur, Orhan Kaya en de voorzitter van het bestuur van Formaat, Jan Dijkstra.

TERUGBLIK

Het programma van de opening bestond niet alleen uit feestelijke activiteiten, maar werd gedragen door een aantal inhoudelijke onderdelen:

Dag 1 stond in het teken van de Wijk. Het debat over de plaats van Formaat in Delfshaven werd op levendige wijze gevoerd door vele vertegenwoordigers van lokale instellingen, waaronder ook een aantal zelforganisaties. 's Avonds werd een speciale voorstelling van het Forumtheaterstuk *Home & Away* gespeeld. Op dag 2 stond het werk met bijzondere doelgroepen centraal. De DVD van het Theateratelier Haarlem werd

gelanceerd; in de zaal veel mensen met een dakloosheids- cq. psychiëtrieachtergrond. In de avond trad het team van het Theateratelier Haarlem op met een eigen voorstelling.

De derde dag stond het internationale werk centraal. Hoogtepunt was de lezing van Augusto Boal, de grondlegger van het Theater van de Onderdrukten. In dat kader verzorgde het Prins Claus Fonds een presentatie van de Prince Claus Awards, waarvan er één eind januari 2008 aan Boal zou worden uitgereikt.

VOORUITBLIK

De Werkplaats moet steeds nadrukkelijker het visitekaartje van Formaat worden. In de loop van 2008-2009 zal de buitenkant van het gebouw een meer aansprekend gezicht krijgen. Wat betreft de bezettingsgraad is het streven om tegen het einde van het lopende seizoen vier dagen in de week met mensen uit de wijk in de Werkplaats bezig te zijn.

Als we nog iets verder kijken, zal de Werkplaats in het najaar van 2009 ook het decor vormen voor de viering van het tienjarig bestaan van Formaat.

5.2. BEDRIJFSPLAN 2009-2012

Het bedrijfsplan is het resultaat van een diepgaande analyse van de mogelijkheden van Participatief Drama in Nederland, op basis van de ervaringen van Formaat in vele sectoren van de samenleving. Het Bedrijfsplan is het richtsnoer voor de ontwikkeling van de komende jaren. Het bevat per onderdeel van de samenleving een duidelijke kijk op de bestaande problematiek. Daaraan gekoppeld is een concrete opsomming van de bijdrage die Formaat wil leveren aan de vier pijlers Jeugd, Volwassenen, Multiplicatie en Internationale projecten. Deze werkgebieden komen ook terug in de indeling van dit jaarverslag.

Een belangrijke keuze die Formaat gedurende het proces dat tot het Bedrijfsplan heeft geleid heeft gemaakt is dat we niet langer de jaarlijkse Forumtheatertournee als kernactiviteit programmeren. Het is zelfs zo dat in

het lopende seizoen 2008-2009 geen sprake zal zijn van een lange tournee. Dat is voor het eerst sinds de oprichting van Formaat en markeert de overgang naar een organisatie met een brede insteek in de samenleving.

Andere gemaakte keuzes zijn:

- Theaterateliers uitbouwen, zowel permanent als tijdelijk omdat
 - De werkwijze zeer succesvol is
 - Opzet past binnen bestaande trajecten van zorginstellingen
- Methodiekoverdracht centreren rond de eigen Jokeropleiding omdat
 - Investeren in eigen mensen het meest noodzakelijk is
 - Formaat jokeropleiding op deze manier gestandaardiseerd en overdraagbaar gemaakt kan worden
- Werken in de wijk boven werken buiten de stad omdat
 - De werkplaats een functie voor de wijk moet krijgen
 - Investeren in lokale allianties het meest efficiënt is richting duurzaamheid
- Internationale projecten richten op training én uitwisseling omdat
 - De vraag naar training nog steeds toeneemt
 - Uitwisseling ook voor het werk in Nederland iets oplevert (omgekeerde ontwikkelingssamenwerking)

Dit houdt in dat Formaat vanaf nu ongeveer 50% van de activiteiten richt op Rotterdam (-Delfshaven) en daarmee een wijkgebonden instelling wordt. De overige 50% van de activiteiten zal zoals altijd al geweest is, in het hele land plaatsvinden, en wel daar waar mensen veranderingen nastreven.

5.3. PERSONELE ONTWIKKELING

Met de huidige personeelssituatie is de omslag nog niet voltooid. Twee functies ontbreken nog om de organisatie helemaal rond te krijgen: een medewerker PR & Publiciteit/Marketing en een medewerker Projectontwikkeling lokaal. Het streven is om deze functies

tijdens de looptijd van het huidige Bedrijfsplan in te vullen, liefst zo snel mogelijk.

Per 1 november 2008 werken bij Formaat 6 personen die taken als Joker kunnen vervullen. Daarmee hoort Formaat internationaal gezien tot het klein aantal gezelschappen met een dergelijk Jokerpotentieel. Het is de bedoeling dat elke Joker zowel een specialisatie ontwikkelt als steeds meer een all-rounder wordt. Om dat te bereiken start in het seizoen 2008-2009 het Jokerlaboratorium.

5.4. WERKPLAN

Tussen de werkplannen van 2007-2008 en de twee opvolgende seizoenen zullen behoorlijke verschillen ontstaan. Het seizoen 2008-2009 is te beschouwen als een overgangsfase, waarin het nieuwe beleid geïmplementeerd wordt.

De hoofdprogramma's hebben een andere titel gekregen dan in voorgaande jaren, maar de indeling in vier onderdelen blijft bestaan.

Evaluatie werkplan 2007-2008

JEUGD

Home & Away is met 84 voorstellingen onder de doelstelling gebleven. Dit werd met name veroorzaakt door het feit dat de provincie Overijssel de gelden die oorspronkelijk bedoeld waren voor Home & Away in de grotere steden Zwolle, Hengelo, Almelo en Enschede tot nader order bevroor.

Van de Theaterateliers Jeugd werd het project voor Cluster4 in Almere en het project voor Praktijkonderwijs in Rotterdam Delfshaven gerealiseerd. Het traject ISK in Leiden is uitgesteld naar het seizoen 2008-2009.

De Workshops Jeugd in Maassluis en Vlaardingen werden volgens plan uitgevoerd.

VOLWASSENEN

De Theaterateliers in Haarlem en Rotterdam voldeden beide aan de verwachtingen qua aantal workshops en voorstellingen. Ondanks het faillissement van Roads heeft Formaat in de periode april t/m juli 2008 gewoon doorgewerkt.

De workshops Beeldentheater bleven achter bij de planning, toch is er sprake van een stijgende tendens. De workshops Waarden & Normen bij de KNVB zijn volgens plan uitgevoerd.

Het project in de wijk in Zoetermeer heeft helaas niet plaats kunnen vinden; ondanks dat lopen de gesprekken met de gemeente nog steeds. Het probleem in Zoetermeer is dat de jongerenoverlast zich de afgelopen jaren zo snel verplaatst heeft, dat het projectplan telkens achterhaald was als er een besluit moest worden genomen.

MULTIPLICATIE

De masterclasses van Hector Aristizabal en van Jana Sanskriti besloegen in totaal 8 dagdelen. De training voor medewerkers van Radar 2 en die op de internationale school in Hilversum 4. Verder werden nog drie gastlessen gegeven.

INTERNATIONAAL

Internationale cursussen hebben dit seizoen niet plaatsgevonden.

Werkplan 2008-2009

JEUGD (MAX 110 dagdelen)

Home & Away: 32 voorstellingen; Theaterateliers: één op de ISK Leiden en één op de Cluster 4-school De Pels in Utrecht; Workshops: alcoholpreventie in het VO, sociale vaardigheden in het basisonderwijs en het VO (20x), Slimm!: 2 trajecten in JJI's, en een aantal eendaagse trajecten in het Cluster 4, Rotterdam Europese Jongerenhoofdstad: workshops in het kader van het project "Agenda Delfshaven 2020".

VOLWASSENEN (MAX 195 dagdelen)

Theaterateliers sociale activering en re-integratie: Rotterdam-Delfshaven en Haarlem, Theaterateliers in de wijk: Bewoners voor Bewoners en allochtone zelforganisaties, DUNK: werkbezoeken in de regio Rijnmond en Kennemerland, Slimm: Shortcut voor langdurig werklozen en bijeenkomsten voor bewoners van Exodus Rotterdam, Workshops op studiedagen, in de wijk, waarden en normen KNVB enz., Wijkproject in Zaandam.

MULTIPLICATIE (MAX 60 dagdelen)

Jokeropleiding, Masterclasses en Gastlessen en trainingen

INTERNATIONAAL (MAX 8 dagdelen)

Workshops tijdens het Mukthadhara III Festival in Kolkata, India in het kader van het project Outspoken, Jokertop in Rio de Janeiro

5.5. PUBLICATIES EN PUBLICITEIT

We onderscheiden daarbij tussen publicaties die door Formaat zelf uitgebracht werden, inclusief DVD's en aandacht in de media voor projecten van Formaat.

Eigen publicaties

- DVD Home & Away
- DVD Theateratelier Haarlem – De Mens in de Hoofrol
- Blagg! – Eindrapport van een binationaal Participatief Dramaproject voor vrouwelijke gedetineerden in de PI Ter Peel (NL) en de JVA Gelsenkirchen (D)
- Moć Dijaloga, Priručnik za vodenje radionica participativne drame i interaktivnih pozorišnih predstava (The Power of Dialogue, Handboek voor het leiden van Participatief Drama workshops en van interactief theater – Handboek Servië)
- Ne raspravljaj, igranj!, Priručnik forum-kazališta (Niet erover praten – Doen! - Handboek Kroatië)
- Eindrapport Power of Dialogue
- Bedrijfsplan 2009-2012

Aandacht in de media

- Website Wolfert Dalton Bergschenhoek: nieuwsitem over Home & Away
- Denkraam (publicatie van Basisberaad GGZ Rijnmond): artikel over Theateratelier
- Denkraam: artikel over de opening van de Werkplaats
- Pastoraal Werk (tijdschrift voor geestelijke verzorging in detentie) over Participatief Drama met gedetineerden
- Culemborgse Courant: artikel over Home & Away
- Algemeen Dagblad: artikel over werkbezoek Jana Sanskriti
- Cineac Delfshaven: item over werkbezoek Jana Sanskriti
- Website Woonbron: nieuwsitem over het winnen van de Samen Sociaalprijs
- RTV West: 2 uitzendingen over de Samen Sociaalprijs
- TV Rijnmond: 2 uitzendingen over de Samen Sociaalprijs
- Foolcolourmedia: artikel over het winnen van de Samen Sociaalprijs
- Website Provincie Zuid-Holland: item over het winnen van de Samen Sociaalprijs
- Wijkkrant Delfshaven & Schiedam: artikel over het winnen van de Samen Sociaalprijs

BIJLAGE

DE MEDEWERKERS VAN FORMAAT

Bij aanvang van het verslagjaar waren 4 medewerkers in dienst, per einde van het seizoen is dat uitgebreid naar 7 medewerkers. Daarnaast zijn er 8 medewerkers in dienst geweest op projectbasis. Gemiddeld over het seizoen 2007-2008 besloeg het personeelsbestand FTE 5,5 medewerkers in dienst en FTE 1,5 medewerkers op projectbasis.

BESTUUR

Jan Dijkstra - Voorzitter, *Vennoot van Dijkstra&Do marketing & communicatie*

Peter Dijkstra - Secretaris, *Docent RISO (CMV) - Hogeschool Rotterdam*

Frans van Maris - Penningmeester, *Van Maris Bedrijfsadvisering*

Frans Berkers - Lid, *Docent CMV - Haagse Hogeschool*

Marianne Douma - Lid *raad van Toezicht Oxfam/Novib, Bestuurslid COS*
voorzitter Platform Int. Zaken D'66

AMBASSADEURS

Tjerk Bruinsma *Burgemeester van Vlaardingen*

Ella ter Kuile *Voormalig Gemeenteraadslid Rotterdam*

MANAGEMENT & ORGANISATIE

Irma Hazeleger *Zakelijke leiding*

Ronald Matthijssen *Projectontwikkeling & Evaluatie*

Luc Opdebeeck *Methodische & Artistieke leiding*

Thomas Brand *Stagemanagement en Productie*

Coosje van Bruggen *Bedrijfsbureau*

JOKERS

Karen Bevers

Thamar Kemperman

Ronald Matthijssen

Mara Michon

Luc Opdebeeck

Hanna Maria Trap

VERDER WERKTEN MEE

Attila Bellus (acteur) Claudia Copier (stagemanagement) Maarten Hutten (acteur)

Jennifer Martis (acteur en workshopleider) Santino Meiland (acteur) Annelies van der Vecht (acteur) Marnie Wijndalduim (acteur)

